

**INTRODUCERE
ÎN STUDIUL DREPTULUI
ȘI STATULUI**

- Caiet de seminar -

www.editurauniversitara.ro

**Lector univ. dr.
Dragoș Marian Rădulescu**

**Lector univ. dr.
Oana Duță**

**INTRODUCERE
ÎN STUDIUL DREPTULUI
ȘI STATULUI**

- Caiet de seminar -



**EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2012**

Colecția Științe juridice și administrative

Redactor: Gheorghe Iovan

Tehnoredactor: Ameluța Vișan

Corector: Gheorghe Iovan

Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DUȚĂ, OANA

Introducere în studiul dreptului și statului ; note de seminar / Oana Duță, Dragoș Marian Rădulescu. – București :

Editura Universitară, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-606-591-353-0

I. Rădulescu, Marian

34(075.8)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065913530

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2012

Editura Universitară

Director: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE

comenzi@editurauniversitara.ro

O.P. 15, C.P. 35, București

www.editurauniversitara.ro

„Introducere în studiul dreptului și statului”

Caiet de seminar

www.editurauniversitara.ro

Cuprins

Partea I DREPTUL

Capitolul 1. Obiectul și metodele de studiu ale disciplinei „Introducere în studiul dreptului și statului”	15
&1. Studiul „Dreptului și Statului” - parte a unei științe sociale complexe	15
&2. „Introducere în studiul dreptului și statului” - disciplină științifică și didactică.....	17
&3. Metodele de studiu ale disciplinei „Introducere în studiul dreptului și statului”	18
&4. Teme de reflecție	22
&5. Teme de control și aprofundare	22
&6. Teste grilă	23
Capitolul 2. Scurtă privire asupra formării Dreptului și Statului	26
&1. Apariția și evoluția concepțiilor despre drept și stat în societatea antică și medievală	26
&2. Concepțiile despre drept și stat în epoca modernă	34
&3. Teme de reflecție	40
&4. Teme de control și de aprofundare	40
&5. Teste grilă	41
Capitolul 3. Conceptul dreptului	44
&1. Precizări terminologice	44
&2. Apariția dreptului	47
&3. Voința generală – esența dreptului	49
&4. Conținutul și forma dreptului	49

§5. Drept, conștiință juridică, religie, morală, politică	50
§6. Definiția dreptului	52
§7. Trăsăturile dreptului	53
&8. Teme de reflecție	55
&9. Teme de control și de aprofundare	55
&10. Teste grilă	56
Capitolul 4. Dreptul în sistemul normelor sociale	59
&1. Considerații preliminare	59
&2. Clasificarea normelor sociale	62
&3. Tipuri de norme sociale	63
&4. Teme de reflecție	74
&5. Teme de control și de aprofundare	74
&6. Teste grilă	75
Capitolul 5. Normele juridice	78
&1. Conceptul de normă juridică	78
&2. Structura normei juridice	81
&3. Clasificarea normelor juridice	86
&4. Teme de reflecție	89
&5. Teme de control și de aprofundare	89
&6. Teste grilă	90
Capitolul 6. Izvoarele dreptului	93
&1. Conceptul izvorului de drept	93
&2. Tipuri de izvoare de drept	95
&3. Acțiunea actelor normative în timp și spațiu	106
&4. Teme de reflecție	115
&5. Teme de control și de aprofundare	116
&6. Teste grilă	116

Capitolul 7. Raporturile juridice	120
&1. Conceptul de raport juridic	120
&2. Subiectele raportului juridic	124
&3. Faptele juridice	129
&4. Conținutul și obiectul raportului juridic	131
&5. Teme de reflecție	135
&6. Teme de control și de aprofundare	135
&7. Teste grilă	136
Capitolul 8. Sistemul de drept	139
&1. Conceptul sistemului de drept	139
&2. Diviziunea dreptului	143
&3. Ramurile dreptului	145
&4. Teme de reflecție	153
&5. Teme de control și de aprofundare	153
&6. Teste grilă	153
Capitolul 9. Principalele teorii asupra dreptului	157
&1. Caracterizarea generală a teoriilor asupra dreptului	158
&2. Teoria dreptului natural	158
&3. Școala istorică a dreptului	160
&4. Școala pozitivistă și normativistă a dreptului	161
&5. Teoriile sociologice ale dreptului	161
&6. Școala psihologică a dreptului	162
&7. Existențialismul juridic	162
&8. Teoriile nihiliste și anarhiste	162
&9. Teme de reflecție	163
&10. Teme de control și de aprofundare	163
&11. Teste grilă	164

Partea a II-a
STATUL

Capitolul 10. Apariția statului	169
&1. Caracteristicile organizării prestatale a societății	169
&2. Premisele apariției statului	171
&3. Principalele căi de apariție a statului	171
&4. Teme de reflecție	173
&5. Teme de control și de aprofundare	173
&6. Teste grilă	174
Capitolul 11. Conceptul statului	177
&1. Definiția statului	177
&2. Caracteristicile statului	178
&3. Teme de reflecție	182
&4. Teme de control și de aprofundare	182
&5. Teste grilă	183
Capitolul 12. Conceptul formei de stat	186
&1. Dezvoltarea concepțiilor asupra formei de stat	186
&2. Forma de structură a statelor	189
&3. Forma de guvernământ a statului	191
&4. Regimul politic al statului	194
&5. Teme de reflecție	197
&6. Teme de control și de aprofundare	198
&7. Teste grilă	198
Capitolul 13. Formele statelor antice, feudale și moderne ...	202
&1. Formele statului antic	202
&2. Formele statului feudal	204

&3. Formele statului modern	204
&4. Teme de reflecție	205
&5. Teme de control și de aprofundare	205
&6. Teste grilă	206

Capitolul 14. Mecanismul de stat și organizarea politică a societății 209

&1. Noțiunea de mecanism al statului	210
&2. Organizarea politică a societății și sistemul ei. Instituțiile de stat și organizațiile neguvernamentale	210
&3. Teme de reflecție	215
&4. Teme de control și de aprofundare	215
&5. Teste grilă	216

Capitolul 15. Principalele teorii despre stat 219

&1. Teoria teocratică (teologică)	220
&2. Teoria patriarhală și teoria patrimonială	220
&3. Teoria contractuală	220
&4. Teoria violenței	221
&5. Teoria biologică – organicistă și teoriile rasiste	221
&6. Teme de reflecție	222
&7. Teme de control și de aprofundare	223
&8. Teste grilă	223

Partea a III-a
DREPTUL ȘI STATUL

Capitolul 16. Elaborarea și sistematizarea dreptului 229

&1. Teoria activității normative	229
&2. Tehnica juridică	231
&3. Tehnica elaborării dreptului	233

&4. Tehnica sistematizării actelor normative	237
&5. Teme de reflecție	238
&6. Teme de control și de aprofundare	239
&7. Teste grilă	239
Capitolul 17. Realizarea dreptului	243
&1. Conceptul realizării dreptului	243
&2. Aplicarea dreptului	245
&3. Interpretarea normelor juridice	246
&4. Analogia	250
&5. Teme de reflecție	252
&6. Teme de control și de aprofundare	252
&7. Teste grilă	253
Capitolul 18. Respectarea dreptului. Încălcarea dreptului ..	256
&1. Conceptul de respectare a dreptului	256
&2. Noțiunea și condițiile răspunderii juridice	261
&3. Teme de reflecție	266
&4. Teme de control și de aprofundare	266
&5. Teste grilă	267
Teste de autoevaluare	270
Răspunsuri la testele grilă	272
Bibliografie selectivă	275

PARTEA I
DREPTUL

www.editurauniversitara.ro

Capitolul 1

Obiectul și metodele de studiu ale disciplinei „Introducere în studiul dreptului și statului”

„*Nam et ipsa scientia potestas est*”
Căci însăși știința e putere -Francis Bacon ¹

Obiectivele cursului:

- ❖ Definierea locului ocupat de știința juridică în cadrul sistemului românesc de drept.
- ❖ Identificarea principalelor direcții care au stat la baza dezvoltării științei juridice.
- ❖ Stabilirea obiectului și metodelor de studiu ale științei juridice.
- ❖ Prezentarea marilor juriști care au influențat dezvoltarea științei juridice.

Subiecte principale ce trebuie dezbătute:

- ❖ „Introducere în studiul dreptului și statului - disciplină științifică și didactică.
- ❖ Obiectul și metodele de studiu ale disciplinei „*Introducere în studiul dreptului și statului*”.

&1. Studiul „Dreptului și Statului” parte a unei științe sociale complexe.

1.1. Ce este știința?

Știința reprezintă un factor important pentru dezvoltarea actului de creație și un neîncetat izvor de idei generale și prin-

¹„*Meditationes sacrae*”(Meditații religioase), 1598.

cipii filozofice despre lume², dar rolul și importanța acesteia par a fi reliefate îndeosebi de aplicațiile practice și, prin urmare, de aportul la progresul uman (economic, tehnic, social, cultural etc.).

Știința (din lat. *Scientia* = cunoaștere) – „*este un sistem de cunoștințe despre natură, societate și gândire, cunoștințe obținute prin metode corespunzătoare și exprimate în concepte, categorii, principii și noțiuni.*”³

1.2. Clasificarea științelor

Una din cele mai des întâlnite clasificări⁴ împarte sistemul științelor în trei mari grupe:

✓ *științe despre natură* al căror obiect îl formează fenomenele naturii (cum ar fi, spre exemplu astronomia, biologia, chimia, fizica, geografia);

✓ *științe despre cunoaștere* al căror obiect îl formează gândirea omenească (psihologia, epistemologia);

✓ *științe despre societate* sau *științele sociale*, în care sunt incluse și științele juridice (știința dreptului) și care studiază legile generale ale existenței și dezvoltării societății, formele istorice de organizare socială, modalitățile specifice de manifestare a diverselor componente ale realității social-umane (etice, juridice, politice etc.).

Fiecare din cele trei mari grupe de științe pot primi, la rândul lor, subclasificări, astfel spre exemplu, științele sociale, cele care ne interesează în mod deosebit, se ramifică, în funcție

² John Desmond Bernal - *Science in History*, 1954; „*Știința în istoria societății*”, Editura Politică, București, 1964, p.28

³ Nicolae Popa – „*Teoria generală a dreptului*”, curs universitar, ediția 3, Editura C.H. Beck, București, 2008, p.1.

⁴ Momcilo Luburici - „*Teoria generală a dreptului*”, ediția a II-a, Editura Oscar Print, București, 2010, p.11;

de obiectul lor, în științe juridice, politice, economice, istorice etc.

&2. „Introducere în studiul dreptului și statului” disciplină științifică și didactică

2.1. *Obiectul științelor juridice*

Determinarea obiectului științelor juridice presupune delimitarea sferei fenomenelor cercetate, precizarea unghiului din care sunt cercetate (deoarece aceleași fenomene pot fi cercetate de două sau mai multe științe, dar dintr-o cu totul altă perspectivă și cu alte metode), precum și stabilirea gradului (nivelului) de generalizare cu care sunt studiate fenomenele⁵.

Existența dreptului este strâns legată de existența vieții în societate, dreptul fiind considerat încă din antichitatea romană un produs al societății, conform dictonului latin „*ubi societas ubi ius*” (*unde este societate, acolo este și drept*)⁶.

Prin urmare, *știința dreptului* este o știință socială ce studiază fenomenul juridic în toată complexitatea sa, și „*care formulează principiile generale în baza cărora dreptul își structurează un mecanism adecvat de influențare a comportamentului oamenilor, în temeiul unor cerințe valorice*”⁷.

2.2. *Clasificarea științelor juridice*

✓ *Științe juridice cu caracter general* în care se încadrează și disciplina „*Teoria generală a statului și dreptului*” (o *introducere în studiul dreptului și statului*) care studiază aspectele generale privind statul și dreptul;

⁵ Momcilo Luburici – op.cit, p.11;

⁶ I .Ceterchi, I Craiovan - „*Introducere în Teoria generală a dreptului*”, Editura All, București, 1993, p. 5.

⁷ N. Popa, M.-C. Eremia, D.-M. Dragnea – „*Teoria generală a dreptului. Sinteze pentru seminar*”, Editura All Beck, București, 2005, p. 4.

✓ *Științele juridice istorice* ce studiază statul, dreptul, concepțiile politico-juridice urmărind evoluția lor concretă (unde regăsim discipline precum: istoria statului și dreptului, istoria doctrinelor juridice etc.);

✓ *Științele juridice de ramură* sau speciale, ce studiază normele juridice și raporturile juridice corespunzătoare pe ramuri distincte și instituții de drept (unde se află discipline ca: dreptul constituțional, dreptul civil, dreptul penal, dreptul administrativ, dreptul internațional, dreptul muncii, dreptul comercial, dreptul comunitar, etc.);

✓ *Științe juridice auxiliare*⁸ (*ajutătoare, participative*) ce sunt în strânsă legătură cu științele juridice și la care se recurge pentru o mai bună cunoaștere a dreptului, precum și pentru îmbunătățirea acestuia (și unde apar: criminalistica, medicina legală, statistică juridică, drept comparat, sociologie juridică, logică juridică, psihologie juridică, antropologie juridică, semiotică și semiologie juridică).

Între științele juridice există o strânsă corelație, ele formând un tot unitar, un sistem (sistemul științelor juridice).

&3 Metodele de studiu ale disciplinei „Introducere în studiul dreptului și statului”

3.1. *Obiectul disciplinei „Introducere în studiul dreptului și statului”*

Disciplina „*Introducere în studiul dreptului și statului*” este o disciplină juridică cu caracter general „*care studiază*

⁸ Lidia Barac - „*Elemente de teoria dreptului*”, Editura C. H. Beck, București, 2009, referitor la semnalarea acestei ramuri face trimiteri la I. Ceterchi, I. Demeter, V. Hanga, G. H. Boboș, Momcilo Luburici, D. Mazilu, C. Zota – „*Teoria generală a statului și dreptului*”, 1967, Editura Didactică și Pedagogică, București.

dreptul în ansamblul său, în generalitatea și integralitatea sa, ordinea juridică în globalitatea sa. Ea formulează definiția dreptului, celelalte concepte categorii specifice dreptului cu care operează, fiind valabile pentru toate științele juridice [...]. De asemenea, ea formulează, o serie de principii generale valabile pentru toate științele juridice.”⁹

Dată fiind legătura indisolubilă dintre stat și drept, disciplina „*Introducere în studiul dreptului și statului*” cercetează și aspectele juridice privind statul, precum și relația dintre drept și stat, încadrându-se din acest punct de vedere în rândul disciplinelor științifice și didactice complexe¹⁰.

3.2. Metodele de cercetare utilizate în studiul dreptului

Ca și alte știința sociale, știința dreptului operează cu noțiuni, categorii, concepte și principii care permit generalizarea experienței umane pe baza unei metodologii specifice.

Metodologia (gr. *methodos*¹¹ – metodă și logos – știință) este „*știința metodei*”, a elaborării, selectării și utilizării metodei adecvate în procesul de cercetare a fenomenului juridic.

În literatura juridică de specialitate metodologia a fost definită drept sistemul celor mai generale principii de investigație, deduse din sistemul celor mai generale legi obiective¹².

⁹ I. Ceterchi, I. Craiovan – op. cit., p. 9.

¹⁰ Momcilo Luburici – op.cit, p.16;

¹¹ *Methodos* (*meta* - după și *odos* – cale, drum) însemnând „*după cale*”, îndrumarul ori calea de urmat în investigația științifică, dar și modul de expunere.

¹² Nicolae Popa – „*Teoria generală a dreptului*”, Ed. Actami, București, 1994, p. 21, citat de Ștefan Deaconu în „*Metodologie juridică Curs practic pentru studenți*”, ed. a 2-a, Editura Hamangiu 2009, p.2.